

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 42 Volume: 9 Issue: 42

Şubat 2016 February 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KEDİ FRİTZ ÇİZGİ KARAKTERİ ÜZERİNDEN 1960'LAR AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ SANAT ORTAMINDA HİPPİ HAREKETİ VE GÜNÜMÜZDEKİ YANSIMALARI*
ANALYSIS OF HIPPIE MOVEMENT IN SIXTIES IN UNITED STATES OF AMERICA'S ART MEDIA AND ITS REFLECTIONS TO TODAY WITH THE PERSPECTIVE OF FRITZ THE CAT CARTOON CHARACTER

Bahadır UÇAN**

Öz

1960'lı yıllar, Amerika Birleşik Devletleri'nin sanat ortamında etki gücünün arttığı, kimi kuramcılara göre sanatın yeni merkezinin New York olarak şekillenmeye başladığı bir döneme işaret etmektedir. Sanayileşmenin ileri süreçlerinin yaşandığı 1960'lar, popüler kültür ve araçlarının kuşatmasında bir toplum modelinin ilk izlerini sunmaktadır. Post-endüstrileşme olarak da isimlendirebileceğimiz 60'lı yıllar, ayrıca II. Dünya Savaşı sonrası bir dönemde konumlandığından, II. Dünya Savaşı'nın yarattığı tahribat dikkate alındığında savaş ve düzen karşıtı eylem ve hareketlerinin sıklıkla görüldüğü bir sosyolojik ortam sunmaktadır. Hippi Hareketi olarak adlandırılan cinsel devrim hareketi, siyasal bir hareket olarak kendini tanımlamamakla birlikte savaş karşıtlığı, toplumsal ahlak karşıtlığı gibi kavramları benimsemekte ve uygulamaktadır. Crumb, Hippi Hareketinin filizlendiği dönemlerde yaşayan bir çizer olarak, "Kedi Fritz" tiplerini yaratmış ve yeraltı edebiyatında Kedi Fritz çizgi dizisi, hem Crumb'ın çizgi üslubunu hem de dönemi ele alış biçimini yansıtmış ve ilgi çekmiştir. Bu çalışmada, Hippi Hareketi bir çizerin bakışıyla aktarılmaya çalışılmış, kavramsal çerçevede modernizm ve post-modernizm kavramları, Avangard Kuramı ve Hippi Hareketi ilişkisi, Eleştirel Teori Kuramı ve ilgili kuramcıların değerlendirmeleri üzerinden hareket, günümüz mesele ve oluşumları ile birlikte incelenmiştir. Araştırma yöntemi olarak literatür taraması ve betimsel tarama yöntemleri benimsenmiştir. Araştırmanın amacı, 1960'lar Hippi Hareketi ve oluşumlarını irdelemekle birlikte, günümüzde ahlak ve cinselliğin nasıl konumlandığına dair tespit ve yorumlarda bulunulması, toplumsal olayların sanatçı bakışıyla kazandığı anlamların ya da yorumlayışların Kedi Fritz tiplmesi üzerinden araştırılması olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çizgi roman, sanat, modernizm, Hippi Hareketi.

Abstract

1960s are the years that influence and power of United States of America had increased on art and according to some theorists, New York begun to be the new center of art. In 1960s, post-industrialization period was to be noticed and first traces of popular culture and tools in terms of societies were to be occurred. In addition, sixties were located in a period after World War II, therefore considering the devastation of World War II, protests and movements against war were often organized in this sociological environment. Hippie Movement, which was also named as sexual revolution, did not define itself as a political movement but adopted and tried to apply concepts of anti-war, anti-morality, etc. Crumb, as an artist living in the beginnings of Hippie Movement, he created "Fritz The Cat" character and Fritz the Cat comics drew attention in underground literature as both for Crumb's drawing style and his criticizing methods of sixties. In this paper, Hippie Movement has tried to be analyzed with the perspective of an artist, considering modernism and post-modernism concepts, Avant-Garde Theory and Hippie Movement, through the assessments of Critical Theory and related contemporary issues and occurrences of today. As research methods, descriptive and literature scanning and survey have been used. Although the purpose of this paper seemed to be an analyze of 1960s Hippie Movement, it also aimed to comment on today's formations of morality and sexuality by searching meanings of sociological movements from an artist's perspective and perception.

Keywords: Comics, art, modernism, Hippie Movement.

GİRİŞ

Modernizm, akli ve mantığı akademik kurallar çerçevesinde ve katı bir üslupta savunan, sanatın formlara dayalı anlayışının ortaya çıkmasına sebep olan, başlangıcı 18.yy Aydınlanma Hareketlerine ve 1789 Fransız Devrimi'ne dayandırılan bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Fransız Devrimi ile birlikte kilisenin tutucu yapısına karşı rasyonel sistemlerin, bilimin ve sanatın ayaklandığını ve galip geldiğini, Avrupa'nın bilim ve sanat ekseninde yeniden şekillendiğini söylemek mümkündür. Modernizm, geçmişin bağlarını tümüyle koparmak gibi bir anlayışa hizmet etmekte ve yeniyi, yeni olanı yüceltmektedir.

*Bu çalışma, Yıldız Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeler Koordinatörlüğü'nce sağlanan destek ile gerçekleştirilmektedir. Proje başlığı "Animasyon Aracılığıyla Kültürel Öğelerin Yeniden Canlandırılması" ve Proje Kodu 2015-08-02-KAP01'dir.

** Arş. Gör., Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, bucan@yildiz.edu.tr

Modernizmin en yaygın olarak kabul gören tanımlarından biri şudur: Modernizm hem gelişkin bir modern özalgıda hem de toplumsal modernleşmenin belirleyici niteliği olan kısır, eşitlikçi olmayan, ticarileşmiş, çirkin yaşam biçimlerine-kısaca "kentsoylu" modernleşme biçimlerine-karşı duyulan yoğun tepkide anlatım bulur. Modernizmin modernliği sorgulaması ise tarihsel bir çelişki içerir: Çağdaş bireyin/sanatçının gelişkin bir bilinç ve özalgıya erişmesi, aydınlanmanın ürünü olan eşitlikçi kentsoyluluğun egemenleşmesiyle, bu da ticaret ve kapitalizmin gelişip feodal yapılarla karşı kentsoylu bireye ve bireysellik kavramlarına zemin hazırlamasıyla ve sanatın kendi pazarını yaratması, ticarileşmesiyle olanaklı olmuştur.

Apollonvari bir yapı içerisinde modernizm, akıllı olanı diğerinden üstün tutmakta, insanlar arasında eşitsizliği mümkün kılmakta ve hatta desteklemekte, tüketim araçlarını özendirerek vahşi kapitalizmin yolunu açmaktadır. Modernizmin akıllı ve mantığı öven yapısı, "Kime göre, neye göre akıl?" gibi soruların sorulmasına sebep olmuş, duygunun ve coşkunun, kültürel kimliklerin gündeme getirildiği ve önemsendiği postmodern söylemleri doğurmuştur.

Peter Bürger'e göre ise modernizmi olanaklı kılan öge, 18. yüzyılın sonunda ve 19. yüzyılda sanatın kazandığı bağımsız konumdur: "Bu kurumsal bağımsızlık modernist sanatın yalnızca biçimsel koşulu değil, aynı zamanda onun temel içeriğidir". Modernist yazının yenilikçi biçimler ortaya koyma itkisi ve eleştirmenlerin modernist yapıtlara atfettiği eşi benzeri olmayan sanatsal bilinç, geleneksel ölçütleri geçersiz kılar. "Geleneksel ölçütlerin yokluğunda da sanatçıların bilinci ve onların yenilikçi dil ve biçim arayışları, kendi kendini geçerli kılan estetik değer ölçütlerine dönüşür" (Özdemir, 2009: 120-122).

Bürger, günümüzdeki neo avangard yapıtların, politik bir dolayım (mediation) ve sarsıcı bir üslup sergileyemedikleri için, sanatla hayat arasındaki yabancılaşmayı gidermeyi hedefleyen tarihsel avangardın "misyonuna sahip olamayacağını" ileri sürerek, son kırk yıla yayılan sanatsal tartışmalara yeni bir boyut getirmiştir. Gerçekte Bürger'in yaklaşımı, "avangard"ın tarihsel konumu ve kapsamını yeniden gözden geçirirken, neo ya da post örnekleriyle kategorize edilen yeni arayışların, bu kapsamla kurduğu ilişki üzerine temellenir (Şahiner, [02.04.2015]).

Hippi Hareketi, modernizm ve avangard oluşumlar ile yakın ilişkilidir. Hippi Hareketi, kendisinden önceki kuşakların "modernizm" eksenli bir anlayış benimsediğinden yola çıkarak önceki nesillerin bütün geleneksel, ahlaki kural ve tutumlarına karşı çıkış olarak nitelendirilebilir. Bu makale, Hippi Hareketi ve tavrını dönemin "bohem" çizgi karakteri Kedi Fritz üzerinden görsel örneklerle değerlendirmeye çalışmış, dönemin koşulları ile birlikte hareketin günümüzdeki etkileri üzerinden yorumlamalar ve saptamalarda bulunulmuştur.

1.1 Avangard Kuramı ve Hippi Hareketi

Avangard Kuramı benimsediği ilkeler noktasında Hippi Hareketi ile çeşitli benzerlikler içermektedir. Hippi Hareketinin farklı bir toplum vaadi ve özgürleşme meselesi, Avangard ile Hippi Hareketinin benzeştiği noktalar olarak değerlendirilebilir. Hippi Hareketi ve Avangard ilişkisini detaylandırmak gerekirse ortak noktalar listelenebilir:

- Hayat pratiğinden ayrı bir kurum olarak sanatın ortadan kaldırılması ve sanatın hayat ile bütünleştirilmesi
- Özgürleştirici bir hayat pratiği olarak sanat
- Sanatçı-izleyici ayrımının ortadan kaldırılması gerekliliği
- Gelenekten radikal kopuş

Poggioli, Avangardın sosyal bir fenomen olduğunu belirtir. Hippi Hareketi ve Avangard ilişkisini avangardın dört ana görünürlük prensibi üzerinden değerlendirmek gerekirse Hippi Hareketi siyasi bir hedef gütmek yönüyle Avangardtandan ayrılmaktadır. Bununla birlikte hareket, aktivizmin terminolojisi ile eşleşebilmektedir: macera, devinim, keşfetme, özgürleşmek.

Antagonizmin ise karşıtlık, meydan okuma prensiplerine dayalı olduğu düşünülürse, Hippi Hareketi cinsel devrim olarak tanımlandığında, toplumun dayattığı baskıcı, ahlaki geleneklerin bütününe meydan okumaktadır.

Nihilizm, sınırları kırmak, engelleri yok etmek kavramları ile ilişkilendirilmektedir. Hippi Hareketi, Hedonist felsefe üzerinde kurgulandığında, dünyevi zevkler ve cinsel ihtiyaçların serbestçe karşılandığı, uyuşturucu gibi keyif verici maddelerin serbestliğini vurgulamaktadır. Hippi Hareketi, modernizm sonrası oluşan özellikle Alman Ekspresyonistlerin ve İtalyan Fütüristlerin manifestolarının çıkış noktaları olarak kabul edilebilecek milliyetçilik, vatanperverlik gibi değerleri alaşağı etmektedir. Agonizmin yok etmek pahasına gerektiğinde avangardı yok etme arzusu ve kendisini yok etmeye varacak nitelikte abartılı acı çekme meselesi ise kesin bir biçimde Hippi hareketi ile çelişmektedir. Hippi hareketinin, haz duymak/haz almak temelli oluşumunun acı çekecek biçimde kendini yok etmek gibi bir amaç güttüğünü söylemek doğru olmayacaktır. Hippi Hareketi ve Avangard ilişkisi değerlendirildiğinde, Hippi Hareketi ve yarattığı kültürün Hedonizm

üzerinden şekillenmesi ve hareketin siyasi bir amaç gütmemesi, Avangard ile ayrıldığı temel noktalar olarak görülmektedir.

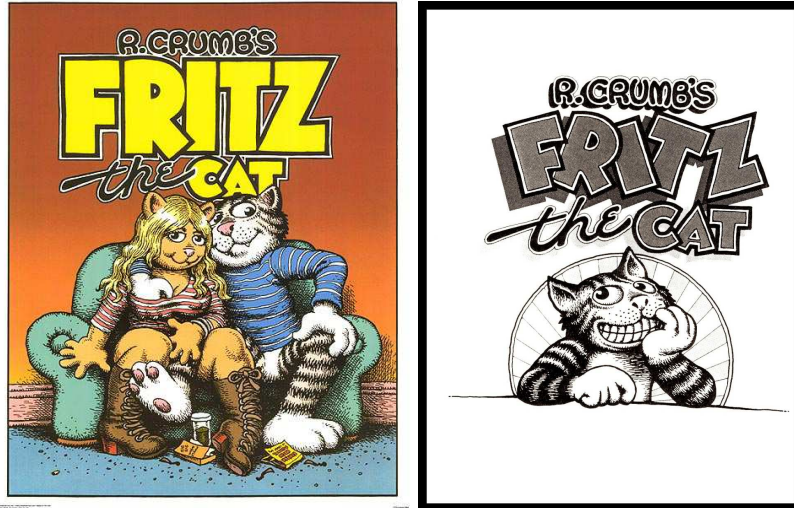
Bununla birlikte Hippi Hareketinin politik olmayışı, hareketin kitlelerce benimsenmesi noktasında hem avantaj hem de dezavantaj olarak değerlendirilebilir. Hippi Hareketi böylelikle siyaset üstü bir yapıya bürünmekte ve politik dilden ve ona dair her şeyden uzak bir toplum modeli sunmaktadır. Ancak Hippi Hareketi bu şekilde siyasetin kullandığı araçları (medya, afiş, propaganda, vb.) genel bir refleks ile dışlamaktadır.

Şüphesiz ki Hippi, özgürlük temelli bir anlayış olduğundan siyasetin görüşünü dayatan anlayışını benimsememesi ruhuna uygun düşmektedir. Fakat Hippi Hareketi, özgürleşme meselesinin sınırlarını belirleyememiş ve yüz binlerce yıllık geçmişe sahip "aile kavramı"nın yerine bir kavram geliştirememiş ve bunun gibi gelenekselleşmiş yaşam biçimlerinin yerini alacak söylemler geliştirememiştir. Frankfurt Okulu düşünürlerinden psikanalist Erich Fromm ise Hippi Hareketinin destekçisi olmakta ve özellikle hareketin «özgürleştirici» olma meselesinin, Frankfurt Okulunun inşa etmeye çalıştığı toplum modelinde örnek teşkil edebileceğini belirtmektedir.

Hippi Hareketi, Dünyadaki ilk "bütün değerlere" karşı çıkış hareketidir ve toptan reddetmeye dayalı bir anlayış sunmaktadır. Uzun vadede geniş kitlelerce benimsenmemiş olmasına rağmen Hippi Hareketinin üzerinde durduğu cinsellik, ahlak, özgürlük gibi kavramlar günümüzde de tartışılmakta ve toplumdan topluma farklılık göstererek kesin bir kabul ya da reddediş üzerinden konumlandırılmamaktadır. Hippi Hareketinin bu önemli kavramları tartışmaya açmış dahi oluşu, hareketin önemini ortaya koymaktadır.

1.2 Kedi Fritz ve Hippi Hareketi

Kedi Fritz çizgi romanı, Hippi Hareketinin mizahi bir eleştirisi olarak yorumlanabilir. Çizgi dizinin başkarakteri olan Fritz, hareketin bir temsilcisidir ve çizgi roman, Fritz'in üniversite öğrencisi olduğu dönemden, yıldızı sönmeye başlamış bir süperstar olarak ölümüne kadarki maceralarını konu alır. (Crumb, 2014: 106) Robert Crumb, "Hayvanları kullanarak yaptığım işlerde çalışmama, insanları kullanarak yaptığım işlerden daha fazla şeyler katabiliyorum. Hayvanlı işlerde, hikâyeye daha fazla saçmalık, hiciv ve fantezi ekliyorum" demektedir. Robert Crumb'ın çizgi romanında karakterlerin hayvanlardan oluşması, hayvanlar üzerinden birtakım kişi, kurum ya da kuruluşların sembolleştirilmesi anlamına gelmektedir.

Resim 1. Kedi Fritz çizgi romanından örnek görseller (Crumb, 2014)

Kedi Fritz çizgi romanında, karakterler hayvanlar olmakla birlikte öne çıkan dört hayvan grubu bulunmaktadır: kediler, domuzlar, kargalar ve fareler. Kedi, çizgi romanın ana karakteri olmakla birlikte pek çok kültürde de sembolik anlamları olan bir hayvandır (Bkz. Res.1).

Örneğin, Eski Mısır'da kedi Ay ile ilişkilendirilmiş ve tanrıçalaştırılmıştır. Tanrıça Bastet bir kedi olarak betimlenmiştir. Ayrıca Bastet'in Büyük Tanrıça Isis'in ruhu olduğu kabul edilmiştir. Antik Yunan'da ve Roma'da ise kedi, kendi başlarına buyruk, zapt edilemez tanrıçalar olan Artemis ile Diana'nın hayvan sembolüdür. Özellikle Ortaçağ'a gelindiğinde Hıristiyanlık bilhassa kara kediyi şeytanla, karanlıkla, uğursuzlukla ve cadılıkla ilişkilendirmiştir.

Kedi, Kuzey Avrupa mitolojisinde Tanrıça Freya ile ilişkilendirilir. Freya gecenin hâkimidir ve arabasını kediler çeker. Bu tanrıçanın sembolleri arasında da sevgi, tutku, cinsellik ve doğurganlık vardır. İslam inancında

ise kedi, siyah olmaması koşulu ile uğurlu ve kutsal bir hayvan olarak kabul edilmiştir. Hz. Muhammed'i yılanlardan koruyan hayvan olarak betimlenmiştir.

Resim 2. Manet, Eduoard, "Olympia", 1863, Tuval üzerine yağlıboya, 130.5 x 190 cm, Musee d'Orsay, Paris.
(Web Museum, Paris, 20.05.2015)

Manet'nin Olympia'sında çıplak kadın figürünün yatağında betimlenen kara kedi dikkat çekmektedir. Kedinin dişil niteliği, çıplak kadın ile birlikte tasvir edilmesinde etkindir (Bkz. Res.2). Genel anlamda kedi dişil, sezgi gücü yüksek, karanlıkta görü gücü olan bilge, meraklı ve gözlemci bir hayvan olarak betimlenmektedir. Cinselliği, doğurganlığı ve başına buyrukluğu temsil eder. Bu da kediyi baştan çıkarıcı, güçlü, zapt edilemez yapmakta ve kediyi korkutucu kılmaktadır (Mitoloji ve Sembolizm, 08.05.2015).

Kedinin genel anlamda cinselliği betimlemesi, köpek ya da başka hayvanlar gibi gerçek manada evcilleştirilememiş oluşu, ondaki özgürlükçü tavır, Crumb tarafından Hippi Hareketinin ruhu ile eşleştirilmiş olabileceği ihtimalini doğurmaktadır.

Resim 3. Fritz The Cat (1972) animasyon filminden bir sahne örneği. ("Fritz The Cat, 1972". 15.05.2015)

Kedi Fritz çizgi dizisinde sıklıkla betimlenen bir diğer hayvan ise domuz olmaktadır. Domuzlar, devlet adına çalışan polisler olarak çizilmiştir (Bkz. Res.3). George Orwell'ın "Hayvanlar Çiftliği" kitabında da tasvir edilen domuzlar, yönetimi insanlardan devralır. Eşitlikçi, hayvanlardan yana olmak vaadiyle iktidarı ele geçiren domuzlar, zamanla insanlardan daha zalim olurlar. Orwell, lider domuzu Stalin'in betimlemesi olarak kurgulamıştır.

Resim 4. Fritz The Cat (1972) animasyon filminden bir sahne örneği. ("Fritz The Cat, 1972". 15.05.2015)

Kargalar ise 1960'lar Amerika Birleşik Devletleri'nde, Amerika Birleşik Devletleri'nin çok kültürlü ve uluslu yapısı içerisinde ayrımcılığa uğrayan Afro-Amerikalıları betimlemektedir. Afro-Amerikalılar, çizgi romanın pek çok sahnesinde Hippi Hareketi mensuplarına uyuşturucu satmaktadır ve bütün bir öyküde hikâye akışını belirleyici roller almamakta fakat ara karelerde sıklıkla belirmektedirler (Bkz. Res.4).

Resim 5. Kedi Fritz çizgi romanından bir görsel (Crumb, 2014)

Ara karelerde betimlenen kargalar üzerinden ABD'deki ayrımcılık, ırkçılık meselesi Crumb'ın değindiği meselelerden biri olmaktadır. Örneğin Kedi Fritz, bir sahnede barda rastladığı karga ile kargaların maruz bırakıldığı ırkçı yaklaşımlar hakkında sohbet etmektedir (Bkz. Res.5).

Resim 6. Kedi Fritz'in CIA ajanı olarak görev yaptığı sahneler (<http://comixjoint.com/fritzthecat3books.html>, 15.05.2015)

Kedi Fritz, CIA ajanı olarak çalıştığı özel bir sayıda ise Çin'e görevlendirilir (Bkz.Res.6). Çin, ABD'yi yıkmak için özel bir silah geliştirmiştir ve Fritz'in görevi, bunu bulmak ve imha etmektir. Bu serideki bütün Çinliler fare olarak çizilmiştir ve fareler birbirlerinin tıpatıp aynısı olmaktadır.

2. 1960'lar ABD Sanat Oluşumları: Pop Sanat ve Sonrası

Bir toplumun yaşamını biçimlendiren en büyük etkenlerden birisi kuşkusuz ekonomidir. Bu nedenle ABD ekonomisinin gelişimine göz atmak yerinde olacaktır. Devlet olarak geçmişi 200 yıl öncelerine dayanan

ABD'nin ekonomik varlık göstermeye başlaması İngiliz ve Avrupa sömürgeciliğine direnmesi ve birliğin kurulmasına dek uzanır. Amerika II. Dünya Savaşı'nda büyük bir ekonomik bunalım geçirmiştir. Bununla birlikte II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla sivil sanayini savaş sanayisine dönüştürerek ekonomik bunalımdan kurtulmaya başlamıştır. I. ve II. Dünya Savaşları arasında önemli ölçüde artı değer biriktiren Amerika, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra soğuk savaşın etkisiyle ulusal gelirini yirmi yıl içinde dört kat daha arttırmıştır.

Kökenleri Avrupalı olan bu toplumu birleştiren, bir arada tutan bireyselliktir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Amerikan sanatının ilgi görmesi ve 1960'lı yıllarda doruk noktasına ulaşması, hem ekonomik hem de siyasi alanda varlığını kanıtlaması önemli nedenlerdir (Ötgün, 1997: 78).

Pop sanat, 1960'lar ABD sanat ortamında öncü sanat oluşumlarından biri olmaktadır. Duchamp'ın sanata "hazır nesne"yi sokarak bu nesneye sanatsal bir anlam yüklemesi ve Dada hareketinin "anti-sanat" sloganı post modern sanat anlayışının temelini oluşturmuştur. Ardından Pop Sanat'ın modern sanat anlayışını eleştiren tavırları ve sunduğu çalışmalar sanata farklı gerçeklik görüşlerini getirmiştir. Klasik ya da modern sanattan farklı olarak konu ve mesaj ile ilgilenmeyen Pop sanat, özellikle modern sanatın "sanat sanat içindir" anlayışının aksine, günlük yaşamdaki sıradan her şeyi sanatın konusu yapabilmektedir. Pop sanatın öncülerinden Andy Warhol'a göre sanatın bir görevi olması anlamsızdır. Ona göre sanat hayatı yansıtmalıdır. Bu dönemde sanatçı, sanatı, toplumu, doğayı ve teknolojiyi konu edinerek yeni malzeme, teknik ve sunum biçimleri geliştirmiştir (Kaptı, 2005: Alıcı, 2014: 98).

Andy Warhol sanat tarihinde pop sanatın babası olarak anılmaktadır. Warhol'dan önce pop hareketini etkileyen Rauschenberg gibi sanatçılar olmakla birlikte, Warhol'un özellikle 21.yy tüketim kültürü ortamında tanımlanan pop sanatının şekillenmesinde öncülük üstlendiğini söylemek daha doğru olacaktır. 1960'ların sonlarında 1970'lerin başlarında Warhol'un "Death in America/Amerika'da Ölüm" serileri fotoğraflar üzerinden ölümün travmatik tasvirlerinin yapıldığı onun en etkileyici işlerinin örneklerinden olmaktadır. Warhol, seride kendi imzası haline gelen "makine" metodolojisi ve baskı teknikleri üzerinden tekrarlayan kopyalanan imajlar sunmaktadır. Kopyalamanın kullanımı akademik çevrelerde tartışmalara yol açmış, bazı meslektaşları Warhol'un imajın etki gücünü yitiren bir yöntem benimsediğini iddia ederken, kimilerine göre kopyalama özü aktarmakta etkili bir metot olmaktadır. Warhol'un çalışmaları ile ilgili akla gelen sorular temelde sanatın *temsili* mi yoksa *simülakr* mı oluşu ile ilgilidir. Başka bir deyişle sanat yalnızca bağlamından ayrılmış ve izleyicide gösterge anlam bulan bir imaj mıdır yoksa kopyalanan öz bir biçimde bağlamından bütünüyle uzaklaştırılmayacağı için hala görece anlam taşımakta mıdır? (Bisbee, 01.06.2015).

Pop sanat, dönemin teknolojik gelişmelerini bir anlamda sanata uyarlarken, sanatçının rolünü yeniden tanımlamaktadır. Tüketim kültürü ve araçlarını öven pop sanatın temsilcileri, sanatçının eserlerini nasıl pazarlayabileceğine dair öneriler ve tavsiyelerde de bulunmuşlardır. Pop sanat, sanatın eleştiri yönünü ihmal ediyor görünmekte fakat geliştirdiği yeni tekniklerle, sanat ve teknoloji işbirliğinin önemli örneklerini sunmaktadır. Pop sanatın özellikle baskı tekniklerinin yaygınlaşmasında, serigrafide önemli yenilikler ortaya koyduğu söylenebilir. Baskı tekniklerinin geliştirilmesi ile birlikte, sanatta "yeniden üretilebilirlik" gündeme gelmiş ve sanat eserinin çoğaltılabilir oluşu, sanatın biricik olma niteliğine dair tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Sözelimi ressamın elinden çıkmış bir tablo, özgünlük ve biriciklik taşımakta, kopya edilemez olmaktadır, pop sanat bu tür yaklaşımları sorgulamaya açmıştır.

Çizgi roman, pop sanat ürünlerinden biri olmakta ve çoğaltım yoluyla izleyicisine ulaşmakta, Kedi Fritz ise bunun bir örneği olarak pop sanata dair kodları içerisinde barındırmaktadır. Kedi Fritz'in ikinci kez çizgi filme dönüştürülmesine Crumb'ın karşı çıkmasındaki kaygıların temelinde, onun bu "yeraltına ait olma" niteliğinin zedelenmesi ve çizgi dizinin bütünüyle medyanın oyuncağı görevi görmesi korkusu olduğu söylenebilir. Bunun içindir ki Crumb, Kedi Fritz'i toplumsal yargılara karşı kayıtsız, bohem hayat süren bir karakter olarak betimlemiş ve çizgi filmi sonrasında Kedi Fritz'i, yeni bir çizgi filme olanak tanımamak için öldürmüştür. Kedi Fritz çizgi dizisi bu şekilde, Fritz'in ölümüyle noktalanmıştır.

"Post-modernist" yaklaşım, popun süregelen formalist ya da realist eleştirilere direnen özelliklerini benimsemektedir. Pop sanatın bu anlamda en belirgin niteliklerinden biri anonimlik yani "sanatçının varlığı" ya da "kimliksel hüviyet hissi"nden yoksunluktur. Bunun kanıtı kimliksiz tekniklerle, minimal, yorumlanabilir olmaktan uzaklaşan "mesajın" farklı malzeme kaynakları kullanılarak belirsizleştirilmesidir. Pop sanatın bir başka düşündürücü niteliği ise elit ya da yüksek sanat ile kitle kültürüne dair gerçekleri birbirine yakınlaştırması, sınırların belirsizleştirilmesi ve pop sanatın, kitle iletişimin teknik üretim süreçleri ile kodlanmasıdır(Harrison, 2001).

Genel bir bakış sunmak gerekirse, 1960'larda filizlenen ve pop sanat ile desteklenen tüketim kültürü ve anlayışı, günümüzde daha etkin biçimde kendini göstermektedir. Hippi Hareketinin gündeme getirdiği

cinsellik, aile, ahlak gibi kavramlar, 20.yy sonrası medya araçları üzerinden manipüle edilmektedir. Televizyonun yaygınlaşması, internetin icadı gibi teknolojik gelişmeler, bu manipülatif ortama hizmet etmeye başlamış, ahlak ve cinsellik pazarlama araçlarına dönüştürülmüştür.

Neredeyse evrensel boyutta, aile ve evlilik kurumu kadın ile erkek arasında olarak tanımlanmaktadır. Böylelikle bu anlam, kurumun çekirdek yapısını oluşturmada belirleyici olmaktadır. Bu çekirdek yapı bireysel kimliklere, algılara, sağduyuya şekil vermekte ve ortak bir kamusal zemin oluşturarak süregelmektedir.

Michel Foucault evliliğin kurumunun kendisinin, prototip insan modeli inşa ettiğini iddia etmektedir. Böylelikle evlilik kadın-erkek ilişkilerini belirlemede temel kültürel rol oynamaktadır. Evlilik kurumu, karşı cinslerin bağlılığı ve çocuk-ebeveyn bağlılığı gibi kavramlar üreterek tarihe, mitlere, sembollere, teolojilere, geleneklere, şiire ve sanata yön vermektedir (Stewart, 2006 : 15-16).

Hippi Hareketi ise doğrudan bu yapıyı hedef almakta ve söylemlerini evlilik kurumuna karşı geliştirmektedir. Hippi Hareketi tarafından ilk kez söyleme ve eyleme dönüştürülen cinsel özgürleşme, günümüzdeki mesele ve oluşumları etkilemiş ve geleneksel evliliği, cinselliği tartışmaya açmıştır.

Rubin, seksi ve cinsel münasebeti "insanın biyolojik etkinliklerinin bir ürün gibi toplum tarafından kurgulanarak cinsel ihtiyaçların giderileceği şekilde düzenlenmesi" olarak tanımlamaktadır (Rubin, 1996: 109). Rubin'in varsayımına göre cinsellik ve seks, kapitalizmin baskısı ile ticarileştirilmiş ve gelecekte cinsellik sönmelenerek, geçmişe oranla etkisini yitirecektir. Rubin feminist politikalar ile "sosyal sistemin tanımladığı seks ve cinsiyet" in dönüşüme uğrayacağını belirtmektedir (Rubin, 1996: 140). Rubin geleneksel cinselliğin kadının ezilmesindeki öncü niteliğinin altını çizmektedir.

Moi (1999) cinsiyet/seks ayrımının gereksiz olduğu ve cinsiyet üzerinden kimlikler oluşturmanın meselenin özü ile tarihsel süreçlerde şekillenen kadın olma ile bağdaşamayacağını sonucuna varmıştır. Çağdaş anlamda sorgulanan cinsiyet meselesindeki temel endişe, seks ve cinselliğin doğurduğu problemlerin belirsizleşmesi, hala bir yönüyle tanımlı ikili cinsiyetin varlığı üzerinden saptamalara gidiliyor olmasıdır. Feministlere göre, cinsiyet teriminin kendisi de baskın bir kavramsallaştırma ile toplumsal olarak kadına ya da erkeğe işaret etmektedir. Bu mantıkla, cinsiyet (gender)- Eski Fransızcada gendre, Latince de genus, "ırk" ya da "çeşit"-tabir olarak kategorize etmektedir (Steiner, 2008: 9). 21.yy'da cinsiyet, cinsiyetsizlik toplumlar ve devletler düzeyinde tartışılmaktadır. Cinsiyet üzerine tartışmalarda tanınan esneklik ya da belirlenen sınırlamalar, toplumların/devletlerin cinsiyete bakışındaki farklılıkları yansıtmaktadır.

SONUÇ

Hippi Hareketi, 1960'lar ABD toplumunda Marksist-Devrimci düşünceyle birlikte iki büyük yönelimden biri olmaktadır. Hippi Hareketi, ortaya çıkış koşulları değerlendirildiğinde kuşak çatışmasının boyutlarını gözler önüne sermektedir. I. ve II. Dünya Savaşları ile büyük kayıplar vermiş bir dünya düzenine karşı çıkış hareketidir. 1960'lar gençlik hareketleri, ülkeleri birbirine düşüren bu anlayıştan, kendilerinden önceki kuşakları sorumlu tutmakta ve toplumlarca dayatılan değerleri sorgulamaktadır.

Hippi Hareketi, önceki kuşaklardan aktarılan bütün gelenekleri, aile kavramının kendisini ve her türlü gelenekçi yapıyı, devletlerin propaganda ile toplumlara yerleştirdiği vatanperverlik, milliyetçilik, din, ahlak gibi duyguları dışlayarak, Hedonist bir felsefede tüm dünyaya sınırların kalktığı, "cinsel devrimi" duyurmaya çalışmıştır.

Hedonist felsefe, hazcılığa dayanmakta ve bu doğrultuda şekillenen Hippi Hareketi ve mensupları, keyif verici maddelerin ve seksin serbestliğinde bir yaşama kucak açmaktaydılar. "Çiçek Çocuklar" olarak adlandırılan Hippi Hareketi mensupları, topluma ve devlete ait değerlerin bütününe karşı çıkılan ilk ciddi tepki hareketin temsilcileri olmuşlardır.

Marksizm ile politik çizgide olmamak yönünden belirgin şekilde ayrılan Hippi Hareketi, karşı çıktığı meselelerin yerine, düşünsel yeni tanımlamalar getirmekte ise yetersiz kalmıştır. Hareketin "özgürleştirme" ya da "özgürlük" tutkusu ise yine benzer şekilde tasarlanamamış ya da kastedilen "özgürleşmek" bütün yönleriyle ifade edilememiştir.

Kedi Fritz çizgi romanı ise, Hippi Hareketinin oluşmaya başladığı dönemlerde Robert Crumb tarafından çizilen bir roman olarak hem çizgi roman olma özelliği ile pop sanatın içinde, hem de eleştirel duruşuyla Avangarda yakın olarak değerlendirilebilecek özelliklere sahiptir. Kedi Fritz, Hippi Hareketinin çizgisel, mizahi yorumu olmaktadır. Harekete dair unsur ve koşullar, çizgi roman içerisinde kendine yer bulmaktadır. Bu çalışmada Kedi Fritz çizgi romanı ve Hippi Hareketi ilişkisi değerlendirilirken, çizgi romandaki karakterlerin temsil ettiği anlamlar üzerinde durulmuştur. 1960'lar Hippi Hareketinin betimlenmesinin ötesinde, Hippi Hareketi ve yarattığı kültürün özellikle günümüz sanat ve medya ortamlarındaki yansımaları, tüketim kültürü üzerinden değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Tüketim kültürü, Hippi Hareketinin yeniden tanımlamaya çalıştığı aile, cinsellik, özgürlük gibi kavramların sınırlarını çizmekte ve uygulamada belirleyici rol oynamaktadır. Bu bağlamda, 20.yy sonrası benimsenen ekonomik modeller ve siyasi hamleler, bireyi aileden uzaklaştırmaya yönelik olmaktadır. İş ve özel hayatı belirsizleştiren “esnek çalışma saatleri” türündeki tanımlamalar, tüketimi toplumların ilk önceliği haline getiren, aileyi ve aile kavramını değersizleştiren, dışlayan ve cinselliği dahi tüketim aracına dönüştüren bir yapının önünü açmaktadırlar. Kapitalizmin ileri dönemlerinin yaşandığı 21.yy, “dijital” olarak bireylerin takip edildiği, özel hayat ve özgürleşmenin sınırlandırıldığı ya da sınırlarının belirlendiği, kameralar, bilgisayarlar ve çeşitli teknolojik araçlar ile toplumun gözetlendiği bir dönem olarak konumlandırılabilir.

Günümüzün “dijital” gerçekleri, bireyleri etkisi altına almakta ve “özgürlük” olarak sunduğu iletişim araçlarının anlık haberleşebilme, yüksek çözünürlükte video, ses, görüntü kaydedebilme, vb. özelliklerine özgüler düzerek bireyleri hiç olmadığı kadar sınırlayan bir yapı içerisinde hapsetmektedir.

KAYNAKÇA

- ALICI, Birgül (2014). “Reklam Bir Sanat Mıdır?”, *Sosyal Bilimler Dergisi Beşeri Bilimler Sayısı*, C: 12, S: 1, s.98.
- BISBEE, Abby [01.06.2015]. “Death in Pop Art: From Warhol to Murakami”, blogs.commonsgorgetown.edu
- CRUMB, Robert (2014). *Kedi Fritz-The Cat*, İstanbul: Flaneur Yayınları.
- ____ (1972) *Fritz The Cat*, [15.05.2015]. <https://www.youtube.com/watch?v=1-jhkQxyeOg>
- HARRISON, Sylvia (2001). *Pop Art and the Origins of Post-Modernism*, Port Chester, NY, USA: Cambridge University Press.
- ____ [15.05.2015]. <http://comixjoint.com/fritzthecat3books.html>.
- KAPTI, Hatice (2005). *Atık Nesnelere Sanatta Yansımaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ____ [20.05.2015]. “Mitoloji ve Sembolizm”. <http://www.mitolojivesembolizm.com/kedi.htm>
- ÖTGÜN, Cebail (1997). “Pop Sanat ve Andy Warhol”, *Anadolu Üniversitesi Anadolu Sanat Dergisi*, S. 7, s. 78.
- OZDEMİR, Erinç (2009). “Henrik Ibsen’in Modernizmi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C: 49, N: 1, ss. 120-122.
- RUBIN, G. (1996). *The Traffic In Women: Notes On The ‘Political Economy’ Of Sex, Feminism And History*, New York, USA: Oxford University Press.
- STEWART, M.N. (2006). “Genderless Marriage, Institutional Realities, And Judicial Elision”, *Duke Journal Of Constitutional Law & Public Policy*.
- STEINAR, L. (2008) “A Manifesto for a Genderless Feminist Critique” *Communication, Culture & Critique*, V:1, N:1, ss. 8-19.
- ŞAHİNER, Rifat. [02.04.2015]. <http://www.futuristika.org/rifat-sahiner-avangardin-tarihsel-donusumu/>.
- ____ [20.05.2015]. Web Museum, Paris. <http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/manet/olympia>.